

Prilog antičkoj arheološkoj topografiji Đakovštine

Ivan Knezović

Muzej Turopolja, Velika Gorica

U ovom preglednom radu pokušalo se prikazati topografski raspored antičkih arheoloških nalazišta na području Đakovštine te njihova obilježja i značaj. U tu svrhu kombinirani su rezultati terenskog pregleda 2001. g. i podaci poznati iz dostupne literature. U uvodu su dani osnovni geografski podaci i povijesno-arheološki pregled prostora Đakovštine. U drugom dijelu je opisan postupak rada na arheološkoj topografiji i prikazani su rezultati istraživanja, tj. opis antičkih arheoloških lokaliteta đakovačkog kraja. Završni dio donosi zaključne analize o uvjetovanosti lokaliteta prirodnim uvjetima, povezanosti s cestovnom mrežom carstva te o procesu naseljavanja ovog područja u antici.

1. Uvod

Đakovački kraj je područje izvrsnih prirodnih uvjeta za život. Kvalitetnu prirodnu osnovu za život daje plodni les (prapor). Pjeskoviti les eolskog porijekla pokriva veći dio đakovačkog lesnog ravnjaka koji se uzdiže između dravske i savske nizine. Manji vodeni tokovi poput Vuke, Kaznice i Jošave usjekli su svoja korita u valoviti ravnjak pružajući dovoljno vode za život. Umjerena klima također pogoduje životu i bogatoj poljoprivrednoj proizvodnji. Veliku važnost

svakako imaju i prostrane šume bogate drvetom koje su nekada zauzimale mnogo veće površine nego danas.

Zbog svih tih pogodnosti đakovački kraj je bio naseljen od davnih vremena. Najstariji tragovi ljudskog obitavanja na ovom prostoru sežu u 5. tisućljeće pr. Kr., u razdoblje mlađeg kamenog doba (neolitik). Iz ovog razdoblja datiraju nalazi sopotske kulture s više lokaliteta u Đakovštini. Kontinuitet naseljenosti ovog kraja kroz bakreno doba (eneolitik), brončano i željezno doba je također potvrđen na više položaja. Krajem 1. st. pr. Kr. čitavo područje između Save i Drave, pa tako i Đakovština, potpadaju pod rimsku vlast.

Velika i moćna rimska civilizacija je u četiri stoljeća, koliko je egzistirala na ovom području, ostavila neizbrisive tragove. Tijek antike u Panoniji prekinut je prodorom barbarskih naroda krajem 4. st. po. Kr. Najpoznatiji i najznačajniji rimski lokalitet u Đakovštini su svakako Štrbinci (antička *Certissia*). Kao važno nalazište su poznati još od 19. st. kada ovdje na poziv biskupa Strossmayera iskopava arheolog Josip Brunšmid¹. Nakon njega Štrbinci padaju u zaborav, ostajući poznati tek lokalnim ljubiteljima starina i sakupljačima novca. U drugoj polovici 20. st. ponovno raste interes za ovaj lokalitet te su u nekoliko navrata vršena i arheološka istraživanja kojima je potvrđen značaj ovog lokaliteta. Od tih iskopavanja svakako su najvažnija sustavna istraživanja koja od 1999. g. provodi Odsjek za arheologiju HAZU i Muzej Đakovštine².

Osim samih Štrbinaca antički nalazi su se pojavljivali i sa više lokaliteta u okolici Đakova. Kako ovi nalazi i lokaliteti nisu bili temeljitije obrađeni niti dokumentirani odlučio sam pokušati u svom diplomskom radu napraviti topografski pregled antičkih lokaliteta u Đakovštini, koji su osim samih Štrbinaca gotovo potpuno nepoznati.

2. Antička topografija Đakovštine

2.1. Metode i postupci pri radu na arheološkoj topografiji

Prije samog obilaska terena bilo je potrebno prikupiti što više podataka o samom prostoru i njegovoj povijesti te prošlim terenskim pregledima i

---

1 Josip BRUNŠMID, Arheološke bilješke, *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva* (dalje: *VHAD*), n. s. 5, 1901., Zagreb, 87 – 168

2 Branka MIGOTTI – Ljubica PERINIĆ, Nekropola na Štrbincima kod Đakova u svjetlu kasnoantičkog horizonta Panonije, *Arheološki radovi i rasprave* 13, 2001., Zagreb: HAZU – Razred za društvene znanosti, 103 – 204; Branka MIGOTTI, Kasnoantička nekropola na Štrbincima kod Đakova – iskopavanja u 2001., *Arheološki radovi i rasprave* 14, 2004., Zagreb: HAZU – Razred za društvene znanosti, 141 – 246

istraživanjima. Osim više članaka i pregleda o samim Štrbincima, literatura nije pretjerano obilna te je zbog toga bilo potrebno prikupiti što više podataka iz raznih drugih periodičkih izdanja. Osnovni izvor za arheološku topografiju je katalog lokaliteta iz 1959. g.³ te objava jednog kasnijeg rekognosciranja⁴. Pri pripremi i samom obilasku terena veliku pomoć su mi pružili djelatnici Muzeja Đakovštine i Odsjeka za arheologiju HAZU⁵.

Terenskim pregledom obavljenim u ožujku i travnju 2001. godine obuhvaćeni su već otprije poznati i registrirani, ali i novi antički lokaliteti na cijelom području Đakovštine. S njihove površine je prikupljen i obrađen arheološki materijal. Pri obilasku su korištene topografske karte u mjerilu 1: 25 000 i 1: 50 000 na koje je unošen točan položaj lokaliteta. Uz zemljovide su korišteni i unaprijed pripremljeni obrasci u koje su na licu mjesta unošeni podaci o lokalitetima. Podaci s terena su zatim uspoređeni i dopunjeni s podacima poznatima iz literature. Konačni rezultat ovog terenskog pregleda jest registriranje 38 položaja s antičkim materijalom na području Đakovštine i njihovo točno kartiranje.

2.2 Topografski pregled

1. Borovik – Ciglana

Ovaj lokalitet se nalazi uz samu cestu koja vodi od Podgorja Bračevačkog prema akumulacijskom jezeru Borovik, gdje je bilo nekadašnje istoimeno selo koje je sada potopljeno. U jednom od dovodnih kanala Vuke nađeni su negdje u okolici Borovika okovi rimskih ustava⁶. Lokalitet je udaljen oko 1 km od farme u Boroviku u pravcu Podgorja te se nalazi s desne (istočne) strane ceste. Ime Ciglana potječe od manje ciglane koja je postojala u blizini. Nadmorska visina položaja je između 130 i 135 metara.

---

3 Hedviga DEKKER, *Đakovo i njegova okolica kroz kulturno historijske spomenike*, Đakovo: Muzej Đakovštine, 1959.

4 Kornelija MINICHREITER, Rekognosciranje arheoloških lokaliteta na terenu općine Đakovo, *Glasnik slavonskih muzeja* (dalje: *GSM*) 37, 1978., Vukovar, 38 – 41; Kornelija MINICHREITER, Arheološko rekognosciranje Slavonije, *Arheološki pregled* (dalje: *AP*) 20, 1979., Beograd, 180 – 182

5 Posebno se zahvaljujem kustosu-arheologu iz Muzeja Đakovštine Ivi Pavloviću, dr. arh. Branki Migotti, upraviteljici Odsjeka za arheologiju pri HAZU, mr. Ljubici Perinić, znanstvenoj novakinji na Odsjeku za arheologiju HAZU te gosp. Ivanu Bračevcu iz Drenja, ljubitelju starina i odličnom poznavatelju arheoloških lokaliteta u okolici Đakova

6 DEKKER 1959., 8

Položaj se nalazi na istočnoj padini koja se spušta prema rijeci Vuki. U blizini lokaliteta na udaljenosti od otprilike 50 m na sjevernu stranu nalazi se izvor Laovac, a na oko 100 m južno izvor Mantok. Opseg lokaliteta je teže odrediti zbog neobrađenog terena i šikare na okolnim parcelama. Na uzoranom tlu uočava se rimski građevni materijal u kojemu ima dosta lomljenog kamena. Keramičkih ulomaka ima malo. Rimski novac je uglavnom iz razdoblja Valensa i Valentinijana⁷.

2. Bračevci – Cerik

Lokalitet se nalazi sjeveroistočno od ceste Đakovo – Našice u šumi Cerik. Udaljen je oko 1000 m od sela Bračevci i oko 600 m od ceste. Nadmorska visina je oko 115 m. Ulomci rimskog građevnog materijala se naziru na predjelu šume gdje je površinsko raslinje rjeđe. Veličinu lokaliteta je teško odrediti zbog šumske vegetacije. U šumi je nađeno i nekoliko komada rimskog novca⁸. Ovaj lokalitet je možda bio povezan rimskom lokalnom (vicinalnom) cestom s lokalitetima oko Paljevine. U blizini šume kod današnje ceste Đakovo – Našice se vidi jedan neobrađeni uski potez na zemljištu što je možda ostatak trase rimske ceste. Ovdje se također može pronaći rimski materijal.

3. Budrovci – Plugarić

Lokalitet se nalazi na oko 2 km od Budrovaca prema Đurđancima, oko 100 m sjeverno od ceste Đakovo – Vinkovci, na južnom rubu lesnog ravnjaka. Nadmorska visina je između 110 i 120 m. Ovaj položaj se pruža po rubu uzvišenja koje se spušta na istok do rječice Jošave te na jugoistok prema cesti za Vinkovce. Oko 300 m prema jugozapadu se nalazi izvor Crnilovac. Na uzvišenju iznad izvora se prostire neolitički lokalitet⁹. Ovdje je također bio rimski lokalitet, što se može zaključiti po velikoj količini ulomaka rimske keramike i opeke. U Muzeju Đakovštine se čuva dio rimskih nalaza s ovog lokaliteta. Lokalitet spominje H. Dekker¹⁰, koja čak nagađa da se tu nalazi rimska Certissa. Spominju ga i drugi autori¹¹.

7 Podatak dobiven od dipl. ing. agronomije Ivana Bračevca, nekad zaposlenog u PIK-u Đakovo

8 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

9 MINICHREITER 1978., 39; MINICHREITER 1979., 182

10 DEKKER 1959., 42, 57

11 Mirko BULAT, Kroz najstariju povijest Đakova i Đakovštine, *Đakovački vezovi: prigodna revija*, Đakovo, 1974., 4 – 6; MINICHREITER 1978., 39; MINICHREITER 1979., 182; Branka MIGOTTI, Uvod – Povijest istraživanja Štrbinaca i pitanje ubikacije Certisije, "Accede ad Certissiam": *antički i ranokršćanski horizont arheološkog nalazišta Štrbinci kod Đakova* (katalog izložbe), Zagreb: HAZU – Odsjek za arheologiju, 1998., 9, 73 (dalje: MIGOTTI 1998.)

4. Budrovci – Sumbelija

Ovaj položaj se nalazi oko 1 km od središta sela Budrovci u pravcu Đurđanaca, oko 100 m sjeverozapadno od današnje ceste Đakovo – Vinkovci. Nadmorska visina je oko 95 m. Po površini uz antičku, ima prapovijesne i srednjovjekovne keramike¹². Ovaj položaj se negdje navodi i pod imenom Semberija¹³.

5. Drenje – Groblje

Sam lokalitet se nalazi na sadašnjem groblju na zapadnom kraju sela i na prostor između groblja i samoga sela. Prosječna nadmorska visina je oko 160 m. Južno od groblja, u podnožju padine brijega se nalazi izvor koji danas puni manji ribnjak.

Na južnoj strani groblja uzdignuto je oko 1 – 2 m od okolnog terena uzvišenje veličine oko 60 x 80 m. Na njegovoj istočnoj strani, na površini od oko 55 x 40 m, naziru se lagana uzdignuća, ispod kojih se prema nekim podacima nalaze ostaci zidova. Pri kopanju grobnih raka na tom mjestu se dolazi do kamenih zidova ili temelja koji se pritom devastiraju. Na nekoliko mjesta na groblju mogu se vidjeti hrpe kamena koji je izvađen prilikom kopanja grobova. Rimski novci su također česti nalazi iz iskopanih grobnih raka¹⁴. U nekim dokumentima spominje se da je Drenje u srednjem vijeku imalo zidanu crkvu sv. Kuzme i Damjana koja je razorena u turskom osvajanju¹⁵.

Na nekih 300 m istočno od groblja također ima mnogo građevnog materijala, posebno na oranici u vlasništvu Mate Ilkića. Prilikom vađenja korijenja voćaka nailazilo se na velike ciglene ploče, posložene u obliku krova kuće (vjerojatno kasnoantičke grobnice). Ovdje se također može naći rimski novac. Na cijelom lokalitetu ima i srednjovjekovnog materijala, posebno keramike. Lokalitet dosada nije obrađivan u literaturi osim spomenute zidane crkve iz srednjeg vijeka. Poznati su još neki antički nalazi iz Drenja, ali s nepoznatog položaja¹⁶.

---

12 MINICHREITER 1978., 40; MINICHREITER 1979., 182

13 DEKKER 1959., 46

14 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

15 Mirko MARKOVIĆ, Đakovo i Đakovština, *Zbornik Đakovštine 1 – Posebna izdanja JAZU*, Zagreb: Centar za znanstveni rad Vinkovci, 1976., 299

16 DEKKER 1959., 38

6. Drenje – Zorovac

Lokalitet se nalazi na položaju Zorovac, oko 800 m južno od Drenja, na vrhu te na južnoj padini brijega, na kojoj je danas vinograd. Nadmorska visina položaja je između 145 do 155 m. Osim rimskog građevnog materijala i keramike ima dosta grumenja željeza i šljake što je vjerojatno naznaka metalurške djelatnosti. U vinogradu je također pronađeno nekoliko rimskih željeznih ključeva i fibula te više komada rimskog novca¹⁷. Zbog toga što je površina pod vinogradom materijal se lošije nazire pa je teško utvrditi veličinu lokaliteta.

7. Drenje – Budiševac

Položaj Budiševac na kojemu se nalazi manji lokalitet se nalazi oko 500 m jugoistočno od Drenja s južne strane ceste prema Kućancima. Lokalitet se nalazi na zaravni na vrhu uzvišenja, na oko 140 – 143 m nadmorske visine.

Osim manjih količina rimskog građevnog materijala i keramike na ovom lokalitetu je nađeno i nešto rimskog novca i fibula¹⁸.

8. Đakovo

U samom gradu Đakovu antički nalazi su nađeni na nekoliko mjesta:

- a) Na Bajnaku prilikom kopanja i uređenja tržnice 1955. g.¹⁹
- b) Kod ciglane, ul. Božidara Adžije, pri kopanju sirovine za izradu cigle²⁰
- c) Ružinci, oranica kod Đakova, kat. čest. 1578/2, površinski nalaz²¹
- d) Silos, pri gradnji novog silosa na sjeveru grada, kat. čest. 730/1²²
- e) Antički nalazi nađeni su i prigodom iskopavanja srednjovjekovnog groblja kod župne crkve²³

17 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

18 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

19 DEKKER 1959., 36

20 DEKKER 1959., 36

21 DEKKER 1959., 44

22 DEKKER 1959., 46

23 Krešimir FILIPEC, Istraživanje srednjovjekovnog groblja u Đakovu 1995. i 1996. godine, *Opuscula archaeologica* (dalje: OA) 20, 1996., Zagreb, 189 – 197; Krešimir FILIPEC, Istraživanje srednjovjekovnog lokaliteta iza župne crkve u Đakovu, *Đakovački vezovi* 30, 1998., Đakovo, 44 – 45; Krešimir FILIPEC, Je li Đakovo bilo nastanjeno u antici?, *Đakovački vezovi* 32, 2000., Đakovo, 28 – 29

9. Đurđanci – Jesenjača

Ovaj položaj se nalazi jugozapadno od sela Đurđanci. Cesta Đakovo – Vinkovci prolazi oko 600 m sjevernije od samog lokaliteta. Današnja glavna cesta prati rub Đakovačke lesne zaravni dok se sam lokalitet nalazi u pravoj nizini koja se pruža sve do toka rijeke Save. Nadmorska visina ovog položaja je između 87 i 88 metara nadmorske visine.

Lokalitet se nalazi na velikoj oranici koja se intenzivno obrađuje. Oranica je sa sjeverne i južne strane omeđena kanalom za odvodnjavanje. U središnjem dijelu njive nalazi se sam položaj koji je blago uzdignut od okolnog terena, dimenzija cca. 100 x 200 m, premda se neki nalazi mogu naći i izvan te površine. Na samom lokalitetu je velika koncentracija ulomaka rimskog građevnog materijala (cigla, tegule). Uz građevinski materijal nalazi se i keramika, metalni nalazi i rimski novac. Prilikom obilaska terena prikupljeno je nekoliko komada rimskog novca, dio lukovičaste fibule i vjerojatno dio srebrne čaše.

Poslije 2. svjetskog rata na ovom položaju su se još nazirali zidovi koji su bili smetnja pri obradi zemlje pa su poravnati strojevima²⁴. Navedeni podaci upućuju da je ovdje vjerojatno postojala *villa rustica*. Na ovom lokalitetu se pokazuje ono što je znakovito za još mnoge druge lokalitete oko Đakova i drugdje u Slavoniji. Arheološki ostaci su podložni snažnoj devastaciji suvremenim strojevima za obradu zemlje, što za posljedicu ima usitnjenost površinskih arheoloških nalaza.

10. Hrkanovci – Slavkovac

Lokalitet se nalazi oko 0,8 km zapadno od sela Hrkanovci pri dnu južne padine brijega. Nadmorska visina lokaliteta je oko 145 – 150 m. U blizini Slavkovca, na 200 – 300 m nalaze se dva izvora vode, Vrelce i Jezero. Slavkovac je položaj pokriven oranicama, malih dimenzija i s relativno skromnom količinom materijala. Uz ulomke rimskog građevnog materijala ima rimskog novca²⁵.

11. Gorjani – Kamenište (Crkvište)

Lokalitet se nalazi sjeverozapadno od sela prema groblju. Nadmorska visina je oko 115 m. Sam naziv Crkvište implicira da se tu nekad nalazio sakralni objekt, moguće dominikanski samostan iz 14. stoljeća²⁶. Ovo zemljište je i danas u

24 Zemljište je nekada bilo u vlasništvu PIK-a Đakovo koji je vršio poravnavanje terena

25 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

26 DEKKER 1959., 77

vlasništvu crkve. Rimske nalaze na ovom lokalitetu bilježe i drugi autori²⁷. Gorjani su poznati kao srednjovjekovni grad i sjedište porodice Duružmića, kasnijih Gorjanskih, i kao mjesto odigravanja poznate bitke 1386. g.²⁸

12. Ivan Dvor

Ovaj položaj se nalazi južno i sjeverno od skretanja za ergelu. Nešto zapadnije se nalazi lokalitet iz srednjeg vijeka i kasnijeg razdoblja gdje je iskopavano groblje²⁹. Sam srednjovjekovni lokalitet se nalazi u neposrednoj blizini Đakova, oko 300 m južno od ergele Ivan Dvor. Zbog toga se srednjovjekovni materijal miješa s rimskim i južno i sjeverno od ceste. Teren je blago valovit s prosječnom nadmorskom visinom od 110 – 114 m. Osim manje količine ulomaka rimskog građevnog materijala i keramike, može naći i rimski novac³⁰.

13. Ivanovci Gorjanski – Groblje

Lokalitet se nalazi na seoskom groblju na sjevernoj strani sela uz cestu prema Tomašancima. Nadmorska visina lokaliteta i sela je 111 m. Zabilježeno je nekoliko rimskih nalaza s groblja u Ivanovcima Gorjanskim³¹.

14. Koritna – Osatina

Osatina je ime močvarno-barskog terena zapadno od sela Koritna na nadmorskoj visini od 91 m. U bari je pronađen veliki skupni nalaz rimskog novca od Trajana do Antonina Pija. Njegovo zakopavanje možemo dovesti u vezi s nemirnim dobom krajem 2. st. u Panoniji kada su na njezin teritorij provaljivala barbarska plemena Kvada, Markomana i Sarmata³².

27 DEKKER 1959., 40; BULAT 1974., 6

28 MARKOVIĆ 1976., 305 – 307; DEKKER 1959., 76 – 79

29 Iskopavao I. Pavlović, kustos-arheolog iz Muzeja Đakovštine 1989. g., neobjavljeno

30 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

31 DEKKER 1959., 40; BULAT 1974., 6

32 BULAT 1974., 6

15. Kolokušica

Ovaj lokalitet se nalazi na južnoj obali umjetnog jezera Jošava, zapadno od prilazne makadamske ceste do obale i brane. Nadmorska mu je visina između 100 i 110 m. Rimske nalaze s ovog mjesta navodi H. Dekker³³.

16. Krndija – zapad

Lokalitet se nalazi oko 100 m južno od toka rijeke Vuke južno od sela Budimci te oko 3 km zapadno od nekadašnjeg sela Krndija gdje je sada farma goveda. Položaj lokaliteta je vrlo zanimljiv jer se nalazi na izrazito ravnom terenu nisko uz samu Vuku na oko 98 m nadmorske visine. Zbog svog položaja vjerojatno je u antičko doba bio podlošan plavljenju ako obala Vuke nije već tada bila uređena za što postoje neke naznake³⁴. Prije otprilike 20 godina prilikom kopanja kanala za odvodnjavanje na sjevernom rubu lokaliteta prema samoj Vuki rovokopač je zahvatio cigle i ostatke zida te su radovi na kanalu zaustavljeni na tom mjestu³⁵. Zbog intenzivne obrade tla arheološki materijal (cigle, keramika) je prilično usitnjen i raznesen. Koncentracija materijala je relativno mala. Na ovom položaju je također nađen rimski novac.

17. Krndija – istok

Oko 1500 m istočnije od lokaliteta Krndija – zapad, prema nekadašnjem selu Krndija, nalazi se drugi i veći lokalitet. Ovaj lokalitet je isto tako položen nisko uz Vuku na nadmorskoj visini od oko 98 m. Sam lokalitet ima dva položaja gdje je prisutna veća koncentracija nalaza. Položaj A se nalazi oko 200 – 300 m južnije od korita rijeke Vuke na izrazito ravnom terenu. Manji po veličini, položaj B se nalazi oko 200 m sjeveroistočno, svega dvadesetak metara od same Vuke i današnjeg nasipa. Na položaju A manje je rimskog građevnog materijala i keramike ali je položaj bogat metalnim nalazima, novcem i fibulama. Položaj B ima mnogo više rimskog građevnog materijala i keramike ali manje metalnih nalaza. Na ovom položaju je prema nekim navodima nađen i novac gradova Apolonije i Dyrachiona³⁶.

---

33 DEKKER 1959., 40

34 András MÓCSY, *Pannonia and Upper Moesia: A History of the Middle Danube Provinces of the Roman Empire*, London – Boston, 1974., 199, 272; Ivo BOJANOVSKI, Neki problemi prometne infrastrukture Brodskog posavlja i Slavonije u antici, u: *Arheološka istraživanja u Slavenskom Brodu i Brodskom posavlju*, ur. B. Čečuk (IzdHAD 16, 1991.), 1993., Zagreb, 62

35 Radove izvodio PIK Đakovo

36 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

Prilikom uređivanja toka Vuke, uz sam položaj B otkopan je građevni materijal u samom koritu rijeke po cijeloj širini³⁷. Po tome možemo zaključiti da je na ovom mjestu možda bio sagrađen most. Ovaj prijelaz preko rijeke mogao bi biti vezan za lokalnu cestu koja bi od Paljevine preko Cerika dolazila u Krndiju.

U proljeće godine 1989.g. pokraj sela Krndija, u neposrednoj blizini rijeke Vuke (cca 20 m), nađena je manja skupina od 10 republikanskih denara rasutih po oranici³⁸. Denari su vjerojatno nađeni na ovom položaju. Ovaj nalaz je možda moguće povezati s velikim ustankom od 6. do 9. g. po. Kr.³⁹ u kojemu su sudjelovali i Breuci, stanovnici ovih krajeva. U 7. g. po. Kr. u močvarama uz Vuku se vodila bitka između ustanika i rimskih jedinica koje su doživjele težak poraz. Ovaj kraj je u rimsko vrijeme bio poznat kao *Hiulca palus* ili *Volcae paludes*, tj. močvare uz rijeku Vuku (*Hiulca* ili *Ulca*)⁴⁰. Na Tabuli Peutingeriani se kao toponim spominje *ad Labores pontis Ulcae* što govori o tome da je preko Vuke prelazila cesta te da su vršeni i melioracijski radovi⁴¹. Na melioracijske radove također indicira naseljavanje dačkih Kotina na ovo područje za vrijeme Marka Aurelija⁴².

Na zapadnom kraju sela Krndija stajala je masivna četverokutna kula zidana opekom. Kula je možda u osnovi ostatak antičke arhitekture, odnosno rimske stražarnice ili izvidnice na trasi lokalnog puta Certisija – Mursa, koji je negdje na tom mjestu prelazio preko Vuke⁴³.

18. Kućanci – Bijela Vila

Lokalitet se nalazi sjeverozapadno od raskršća glavne ceste Đakovo – Našice i lokalne ceste za Kućance i Drenje. Nadmorska visina je približno 110 – 115 m. Ovaj položaj se nalazi na blagoj južnoj padini. Na oranicama se vide ostaci građevnog materijala i keramike. Zbog intenzivne obrade tla sav materijal je dosta fragmentiran. Na ovom položaju se također može pronaći rimski novac⁴⁴.

37 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

38 Miro GARDAŠ, Skupni nalaz republikanskih denara pokraj sela Krndija u Đakovštini, *Obol – Glasilo Hrv. numiz. Društva*, 1990., Zagreb, 6 – 9

39 GARDAŠ 1990., 7

40 Sándor SOPRONI, Geography of Pannonia, u: *The Archaeology of Roman Pannonia* (dalje: ARP), ur. A. Lengyel i G. T. B. Radan, Budapest: The University press of Kentucky – Akadémiai Kiadó, 1980., 61

41 BOJANOVSKI 1993., 62

42 MÓCSY 1974., 199, 272

43 Zlatko KARAČ, Srednjovjekovna utvrda Krndija kod Đakova, *Obavijest Hrvatskog arheološkog društva* (dalje: *ObHAD*) 23/2, 1991., Zagreb, 59 – 62

44 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

19. Levanjska Varoš – Groblje i Šumarija

Oba lokaliteta su smještena na brežuljku uz crkvu. Pedesetih godina prilikom gradnje objekta za potrebe “Šumarije Đakovo” također je nađeno nešto rimskih nalaza. Prilikom kopanja grobova na današnjem seoskom groblju također su može naći rimski arheološki materijal⁴⁵. Kod crkve se nalazilo i srednjovjekovno gradište, koje je uglavnom uništeno, jer je seljacima služilo kao nalazište građevinskog materijala⁴⁶.

Godine 1843. pri kopanju u nekadašnjem šancu bivšeg srednjovjekovnog gradišta nađena je slomljena kamena ploča, na kojoj je bilo moguće pročitati nekoliko slova. Luka Ilić i župnik Sabolović su razabrali da je to spomenik iz doba cara Marka Aurelija. Uz tu ploču nađeno je još nekoliko rimskih predmeta, među kojima i mjedeni kip visine 6 palaca (oko 15 cm), koji prikazuje nekog rimskog boga. Kip je predan biskupu Kukoviću⁴⁷.

Na mjestu današnje Levanjske Varoši u rimsko doba se vjerojatno nalazilo naselje *Leuconum*, koje spominju i rimski itinerari kao naselje na cesti Emona – Sirmij između Picentina i Certisije⁴⁸. Nedaleko od sela je nađen i miljokaz iz vremena cara Aleksandra Severa s imenom naselja *Leuconum*⁴⁹. Udaljenost između Certisije i Leuconuma iznosi prema Antoninovom itineraru 12 rimskih milja (17,8 km), što odgovara udaljenosti od Štrbinaca do Levanjske Varoši⁵⁰.

20. Mrzović – Ravan

Lokalitet se nalazi na oko 2 km sjeveroistočno od Mrzovića, sjeverozapadno od ceste Mrzović – Markušica. Nadmorska visina lokaliteta je oko 96 m. Istočnije od ovog lokaliteta je bila linija bojišnice iz Domovinskog rata, pa je kretanje na terenu ograničeno zbog mogućih zaostalih minsko-eksplozivnih sredstava. U Muzeju Đakovštine se čuvaju neki nalazi s ovog lokaliteta⁵¹.

---

45 DEKKER 1959., 40; BULAT 1974., 6; MINICHREITER 1978., 40; MINICHREITER 1979., 182

46 MINICHREITER 1978., 40; MINICHREITER 1979., 182

47 Rudolf HORVAT, Levanjska Varoš, *Narodna obrana*, br. 28 – 30, 1932.

48 MARKOVIĆ 1976., 314; Ljubica PERINIĆ, Izvori o Certisiji, u: “*Accede ad Certissiam*”: antički i ranokršćanski horizont arheološkog nalazišta Štrbinci kod Đakova (katalog izložbe), Zagreb: HAZU – Odsjek za arheologiju, 1998., 82 (dalje PERINIĆ 1998.)

49 MARKOVIĆ 1976., 314

50 MARKOVIĆ 1976., 314; HORVAT 1932.

51 MIGOTTI 1998., 9

21. Novo polje – Mačkovac

Lokalitet se nalazi sjeverozapadno od ceste koja vodi od Đakova do Dragotina. Oko 500 m istočno od lokaliteta prolazi nova prometnica, tzv. đakovačka obilaznica. Sama oranica na kojoj se nalazi lokalitet odijeljena je od ceste Đakovo – Dragotin kanalom za odvodnjavanje. Zemljište na kojemu je lokalitet nekada je bilo vlasništvo PIK-a Đakovo. Na sjeverozapadu počinje šuma Mačkovac koja zatvara lokalitet s te strane. Nadmorska visina lokaliteta je približno 94 metra. Ovaj lokalitet se također nalazi uz rub đakovačke lesne zaravni u pravoj prisavskoj nizini.

Na središnjem dijelu oranice teren je blago uzdignut. Na površini tog dijela je prisutna velika koncentracija rimskog građevnog materijala i ulomaka keramike. Današnja cesta za Dragotin prelazi preko jednog uzvišenog dijela te se i s njene jugoistočne strane također mogu vidjeti ulomci rimskog građevinskog materijala. Na oranici SZ od ceste, na još dva mjesta prema šumi mogu se uočiti građevni ostaci.

Mlada pšenica je za vrijeme terenskog pregleda bila mnogo slabija i bljeđa na središnjem dijelu oranice, na površini od otprilike 100 x 100 m, gdje je koncentrirano najviše materijala. Prilikom dubljeg oranja plugovi izvlače velike komade opeke što upućuje da se u zemlji nalaze zidovi ili temelji nekog objekta. Intenzivna obrada tla ugrožava i ovaj lokalitet. Na oranici je, uz građevni materijal pronalažen rimski novac i metalni predmeti⁵².

22. Paljevine – Popovac

Lokalitet se nalazi na putu između Slatinika Drenjskog i Bračevaca, negdje oko 2 km od Slatinika. Današnja cesta sječe sam položaj na zaravni nadmorske visine oko 155 m. Na zapadnoj padini, stotinjak metara dalje ima srednjovjekovnog materijala. Na Popovcu se uz rimski građevni materijal i keramiku može naći i rimski novac. Zemljište na ovom položaju se većim dijelom obrađuje, ali ima i nešto neobrađenog i zaraslog terena, što otežava preglednost. U literaturi na ovom mjestu se spominju Popovci, nekadašnje selo koje je 1720. g. raselio đakovački biskup Bakić⁵³.

---

52 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

53 MARKOVIĆ 1976., 325

23. Paljevina – Vinogradine

Ovaj položaj se nalazi sjeverno od sela Paljevine, na sjeverozapadu Đakovštine. Položen je na južnoj padini predjela koji se zove Vinogradine na kojem su zbog povoljnog položaja (južni obronak) nekad bili vinogradi. Položaj je udaljen oko 200 m od seoskih kuća te se pruža u smjeru istok – zapad duž padine brijega. Nadmorska visina lokaliteta je negdje od 140 – 145 m. Proteže se preko nekoliko oranica na kojima je vidljiva razlika u boji između mjesta gdje ima materijala i okolnog tla. Okolno tlo je žutosmeđe dok je tlo gdje se vidi materijal tamnosmeđe, na mjestima gotovo crno. U tamnim mrljama na tlu ima dosta ulomaka građevnog materijala i keramike. Mogu se naći i amorfnj komadi olova u većim količinama rimski novac⁵⁴.

Na oko 300 m prema istoku od lokaliteta se nalazi višnjik gdje su prije tridesetak godina pri kopanju rupa za voćke nađeni dobro građeni ostaci zidova⁵⁵. Dalje prema istoku na nekim mjestima se ne vrši obrada zemlje, pa bi taj dugi i uski potez mogao biti ostatak rimskog vicinalnog puta. Put vjerojatno ide dalje kroz šumu prema sjeveroistoku gdje se također nazire njegovi tragovi.

Mogući pravac te rimske ceste presijeca cestu Đakovo – Našice između Potnjana i Bračevaca. Na toj lokaciji uz današnju cestu je neobrađeni potez zemljišta, koji bi mogao biti ostatak trase rimske lokalne ceste.

24. Paučje – Petrićev dol

Lokalitet se nalazi u blizini bunara sjeveroistočno od sela Paučje, oko 300 m od kraja sela. Položaj je udaljen oko 200 m od ceste koja iz Paučja vodi do jezera Borovik. Nadmorska visina lokaliteta je oko 200 m, a nalazi se na južnoj padini brijega. Uz antički građevinski materijal na položaju se nalazi i rimskog novca⁵⁶.

25. Punitovci – Groblje

Lokalitet se nalazi na seoskom groblju sjeverno od sela. Nadmorska visina groblja je oko 93 m. Rimske nalaze na groblju u Punitovcima navodi više autora⁵⁷.

---

54 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

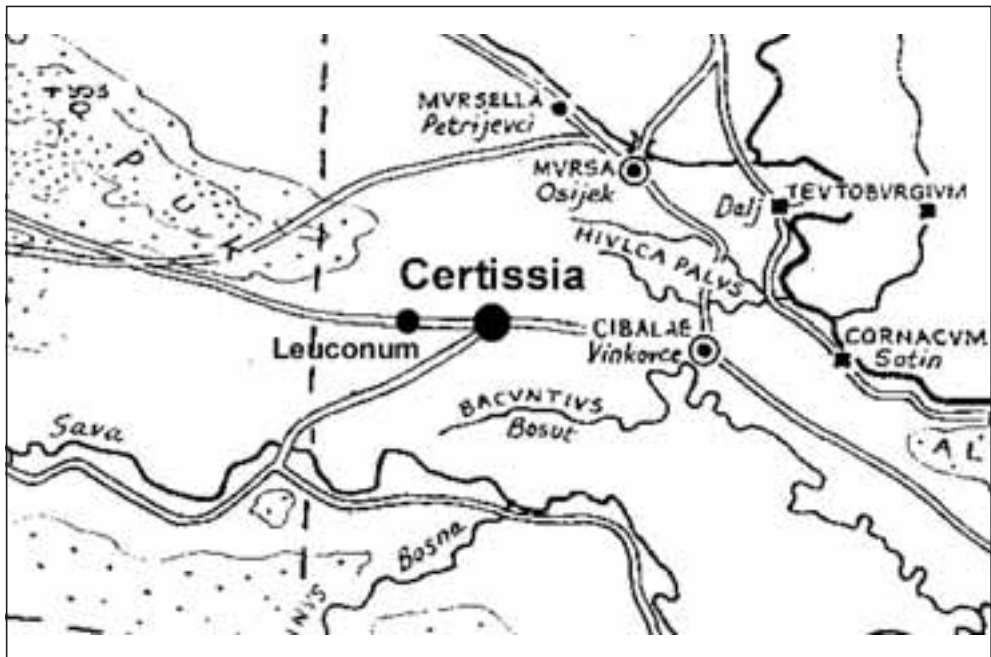
55 Podatak dobiven od stanovnika sela

56 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

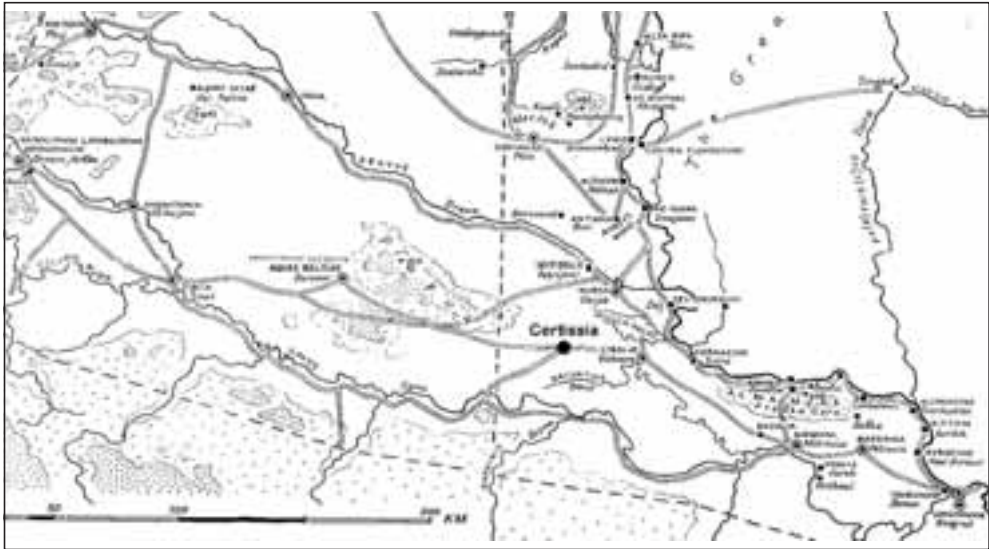
57 DEKKER 1959., 44; BULAT 1974., 6

Storosjedilačko stanovništvo Panonije

Istočna Slavonija u rimskom razdoblju

Južni dio rimske provincije Panonije

Karta antičkih lokaliteta u Đakovštini

26. Punitovci – Stari Punitovci

Lokalitet Stari Punitovci nalazi se na oko 2,5 km sjevernije od sela Punitovci. Smješten je na izrazito ravnom terenu stotinjak metara od same Vuke, slično lokalitetima kod Krndije. Nadmorska visina položaja je oko 92 – 93 m. Stari Punitovci su lokalitet sa slabijom koncentracijom materijala. I na tom položaju je pronađen rimski novac⁵⁸.

27. Satnica Đakovačka – Gradac

Lokalitet se nalazi oko 300 m jugozapadno od ceste Satnica – Đakovo kod izlaza iz sela. Jugozapadnu stranu lokaliteta zatvara šuma Gaj, dok se na zapad pruža prapovijesni lokalitet Katinska⁵⁹. Nadmorska visina je oko 113-114 m.

Na jugozapadnoj strani lokaliteta odvezeno je mnogo zemlje, te je tako nepovratno uništen dio lokaliteta. Na površini se može naći prapovijesna i antička keramika. Seljaci pričaju da su pri odvoženju zemlje nailazili na nekakve “dimnjake” i mnogo keramike, tj. vjerojatno peći za keramiku⁶⁰. Lokalitet opisuju i drugi autori⁶¹.

28. Satnica Đakovačka – Šarviz

Šarviz se nalazi s obje strane ceste Satnica – Gašinci, oko 2 km jugozapadno od Satnice. Nekadašnji rit, a sadašnji retencijski kanal odjeljuju ga od Katinske na istoku. Nadmorska visina mu je oko 115 m. Na ovom se zemljištu uz antičku može naći prapovijesna i srednjovjekovna keramika. Nalazi s ovog položaja se čuvaju u Muzeju Đakovštine⁶². Bulat spominje i skupni nalaz od oko 3000 srebrnjaka nađenih negdje kod Satnice. Nalaz je sadržavao novac od Karakale do Postuma, tj. od početka do sredine 3. st. Njegovo zakopavanje se može dovesti u vezu s burnim razdobljem ratova raznih pretendenata za vlast sredinom 3. st., koje se se odigravale u Panoniji u razdoblju tzv. “vojničkih careva”⁶³.

58 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

59 Zorko MARKOVIĆ, Prilozi poznavanju prethistorijskih nalazišta u Đakovštini, *Đakovo i njegova okolica*, Sv. 2, Zbornik muzeja Đakovštine, Đakovo: Muzej Đakovštine, 1982., 93 – 94

60 MINICHREITER 1978., 41; MINICHREITER 1979., 182

61 DEKKER 1959., 38; BULAT 1974., 6

62 DEKKER 1959., 46; BULAT 1974, 6; MINICHREITER 1978., 41

63 BULAT 1974., 6

29. Selci Đakovački – Brstina

Lokalitet se nalazi na južno od ceste Selci Đakovački – Majar, između ceste i sjevernog ruba šume Mačkovac, oko 1 km izvan samih Selaca. Sam lokalitet se pruža na valovitom terenu. Veću koncentraciju materijala možemo primijetiti na tri položaja. Dijelovi lokaliteta su livade pa je teže uočiti materijal i odrediti veličinu lokaliteta. Od tri položaja s većom koncentracijom materijala najznačajniji je sjeveroistočni položaj A koji je najbliže cesti. Položaji B i C smješteni uz rub šume imaju znatno manju koncentraciju materijala. Prosječna nadmorska visina lokaliteta je između 130 i 150 m.

Položaj A nalazi se na manjem brežuljku na vrhu kojega na uzoranom terenu vidimo tlo druge, tamnosmeđe, na mjestima gotovo crne boje za razliku od okolnog tla. Ovdje možemo pronaći velike komade rimskih opeka i tegula, te ostalog građevnog materijala. Zbog činjenice da ovdje prevladavaju manje parcele u privatnom vlasništvu na kojima se ne radi intenzivna obrada tla teškim strojevima, pa je i materijal bolje sačuvan. Na ovom lokalitetu prema količini materijala je vjerojatno bila veća zgrada ili čitavi kompleks rimske vile rustike. Između lokaliteta A i B možemo sporadično naći materijal u manjim količinama. Na cijelom lokalitetu pronađen je rimski novac i fibule, kao i nekoliko brončanih pločica tauširanih srebrom. Rimske nalaze u Selcima navodi i H. Dekker, na položaju pod nazivom Gradište⁶⁴. Položaj Gradište nije lociran u terenskom pregledu 2001. g., ali je po svemu sudeći istovjetan položaju Brstine.

30. Slatinik Drenjski – Blatačka/Jezero

Lokalitet se nalazi jugozapadno od sela Slatinik na valovitom i brežuljkastom terenu nadmorske visine od 150 – 180 m. Vrlo je prostran i proteže se na više oranica i livada, i nekoliko dijelova zaraslih u šikaru što otežava pregled terena. Cijeli lokalitet je na obronku brijega koji pada prema istoku. U njegovom podnožju postoje dva izvora vode. Na Javoru, jednom od ta dva izvora je iskopan bunar koji je i danas dosta dubok. Oko njega ima rimske cigle i keramike te novca i fibula⁶⁵. Najveća koncentracija građevnog materijala je na zapadnoj strani položaja, pri vrhu brijega i uz sam poljski put. Zapadnije od poljskog put nalazilo se manje jezerce koje je isušeno prije dvadesetak godina. Na sadašnjem isušenom terenu također ima rimskih nalaza.

---

64 Dekker 1959., 44

65 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

31. Slatinik Drenjski – Buzak

Na oko 700 m sjeverozapadno od Slatinika nalazi se relativno mali lokalitet Buzak. Cijeli okolni položaj nosi to ime kao i obližnji izvor. Okolni teren je valovit i brežuljkast, a sam lokalitet se nalazi na sjevernoj padini na nadmorskoj visini od oko 165 – 170 m. Na Buzaku ima dosta građevnog materijala i keramike, te rimskog novca⁶⁶. Zbog zapuštenosti i neobrađenosti tla pregled je bio otežan.

32. Slatinik Drenjski – Dunjik

Lokalitet se nalazi oko 700 m sjevernije od Buzaka u podnožju blage sjeverne padine na nadmorskoj visini od 125 – 130 m. U podnožju padine, nedaleko od lokaliteta teče u dolini potok Koritnjak. Gotovo kraj samog lokaliteta nalazi se izvor Kratina. Na ovom nevelikom lokalitetu ima relativno malo antičkog građevnog materijala s dosta lomljenog kamena. Uz građevni materijal mogu se naći i ulomci rimske keramike i novac⁶⁷. Zbog zapuštenih poljoprivrednih površine znatno je otežan terenski pregled, kao i u slučaju obližnjeg položaja Buzak.

33. Strizivojna – Šimenica

Lokalitet se nalazi na malom uzvišenju, oko 1,5 km sjeverozapadno od crkve u Strizivojni. S juga lokalitet je omeđen prugom Zagreb – Vinkovci. Nadmorska visina lokaliteta je oko 86 m. Nakon otkrića lončarske peći na parceli Mate Glavačevića iz Strizivojne, kat. čest. 659/1, pristupilo se manjim arheološkim istraživanjima u travnju 1979. g. u vidu sonde 6 x 3 m⁶⁸. Na lokalitetu je nađen materijal iz neolitika, eneolitika i brončanog doba. Najvažniji nalazi su svakako iz razdoblja latena. Otkopano je nekoliko pokretnih nalaza i već spomenuta lončarska peć. Keltsko naselje je nastavilo živjeti i nakon rimske okupacije što potvrđuju nalazi ranocarske keramike, željezni rimski ključ, *folis* cara Galerija (?) te dva primjerka pocakljene antičke keramike. Na Šimenici je nađeno i nešto materijala srednjovjekovnog porijekla⁶⁹.

---

66 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

67 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

68 Ivo PAVLOVIĆ, Šimenica – novi arheološki lokalitet, *Đakovo i njegova okolica*, Sv. 2, Zbornik muzeja Đakovštine, 1982., Đakovo, 105

69 PAVLOVIĆ 1982., 110

34. Štrbinci

Štrbinci se nalaze na samom rubu đakovačke lesne zaravni, oko 1,5 km jugoistočno od Đakova. Lokalitet čini zaravnjeni dio koji se nalazi na lesnoj zaravni te dio koji pada prema jugu, prema selima Budrovci i Piškorevci. U sredini padine nalazi se izvor koji dijeli južni dio lokaliteta na dva dijela. Ovaj izvor danas puni manji ribnjak. Sa zapadne strane lokalitet zatvara pruga Đakovo – Vrpolje a s istočne prometnica Đakovo – Vinkovci. Nadmorska visina se kreće između 92 i 107 m. lokalitet se prostire na površini od oko 63 ha, ali mu granice nisu točno utvrđene⁷⁰.

Zanimanje za Štrbince je počelo još u 19. st. Isprva su nalazi sa Štrbinaca pripisivani obližnjoj Mursi, ili su bili zbog zabuna oko kanonika Pavića smješteni čak u Daruvar⁷¹. Na arheološku kartu Štrbinci se pod svojim imenom napokon upisuju krajem 19. i početkom 20. st., zahvaljujući biskupu Strossmayeru i arheologu Brunšmidu⁷². Na biskupov poziv Brunšmid je 1894. i 1895. g. pokušao spasiti slučajno otkrivene ostatke arhitekture s mozaikom i freskama, koji su nažalost uništeni rigolanjem za vinograd prije nego što su dokumentirani. Nakon svega Brunšmid je uspio prikupiti samo nekoliko ostataka građevine (komadi fresaka i mozaika, opeke) te nešto sitnih predmeta, poput lukovičaste fibule, svjetiljke, više komada narukvica od staklene paste i dr.⁷³ Brunšmid je također upozorio na brojne nalaze rimskog novca s tog nalazišta, na koje će kasnije upozoravati i drugi autori. Poslije je poduzeo manja sondažna istraživanja tijekom kojih je našao i dvije kasnoantičke grobnice s dvoslivnim krovom, zidane ciglom s upotrebom žbuke. U njima su bili ukopani pokojnici s glavom položenom na zapadnoj strani. U grobovima je pronađeno više rimskih nalaza, poput staklene boca, svjetiljke, novaca, lukovičaste fibule i dr.⁷⁴

Nakon Brunšmidovih istraživanja Štrbinci nestaju iz arheoloških rasprava i radova. Samo su lokalni ljubitelji starina i sakupljači dalje obilazili Štrbince. Osnivanjem Muzeja Đakovštine 1952. g. počinje pohranjivanje i sustavna obrada nalaza sa Štrbinaca. U literaturi Štrbinci se ponovno pojavljuju u djelu H. Dekker o kulturno historijskim spomenicima Đakova i okolice⁷⁵.

70 Branka RAUNIG, Štrbinci, Đakovo – antičko nalazište, *AP* 7, 1965., Beograd, 146; Zoran GREGL, Kasnoantička nekropola Štrbinci kod Đakova – istraživanja 1993. g., *OA* 18, 1994, Zagreb, 181

71 BRUNŠMID 1901., 169; MIGOTTI 1998., 73 – 74

72 MIGOTTI 1998., 74; MIGOTTI 2001., 81

73 BRUNŠMID 1901., 137 – 138

74 BRUNŠMID 1901., 138 – 139; MIGOTTI 1998., 75

75 DEKKER 1959., 15 – 33, 48 – 50

Od 1964. do 1967. na zaravnjenom dijelu na sjevernoj strani Štrbinaca gradi se velika trafostanica s nizom izdvojenih objekata i prilaznom cestom sa zapada. Tijekom radova koje je nadgledala Branka Raunig, arheolog u Muzeju Đakovštine, otkriveno je mnogo pokretnih i nepokretnih nalaza. Otkrivene su podnice od opeka, nekoliko lončarskih peći, razni predmeti od željeza, bronce, stakla i keramike⁷⁶. Najvažniji nalaz je svakako dvostruko pozlaćeno dno staklene plitice s prikazom (*fondo d'oro*), s prikazom muškog lika na desnoj strani i ženskog lika na lijevoj, s natpisom FLORENTIS⁷⁷.

Sljedeće, 1966. g., nađene su dvije opekom zidane grobnice s dvoslivnim krovom i tlocrtom u obliku latinskog križa. Ovakav nalaz je dotada nepoznat na području Panonije. Objе grobnice su bile bogato opremljene. U njima su vjerojatno bile ukopane mlade djevojke čiji su kosturi bili gotovo potpuno uništeni⁷⁸. Godine 1981. poduzeto je još jedno iskopavanje, s četiri sonde, ukupne površine od 150 m², kojim nije utvrđen rimski sloj, već ostaci iz neolita, sopotske kulture⁷⁹.

Prigodom kopanja rovova na prilazu Đakovu 1991. g. otkrivena je kasnoantička oslikana grobnica, koja je tada i opljačkana. Spašena je jedino zabatna freska. Taj nalaz je bio povod za nova istraživanja 1993. g. koja je vodio dr. Z. Gregl iz Arheološkog muzeja u Zagrebu. Tim iskopavanjem otkrivena je još jedna oslikana, nažalost razorena grobnica, i još devet kasnoantičkih skeletnih grobova sa siromašnim priložima⁸⁰.

Nakon organizirane izložbe "Accede ad Certissiam" 1998. g., sljedeće godine su započela nova arheološka istraživanja na Štrbincima pod vodstvom I. Pavlovića i dr. arh. Branke Migotti. Tom prilikom je istraženo 175 m². Na istraženom prostoru je otkriveno 19 grobova i jedna zidana grobnica, nažalost provaljena i opljačkana davno prije istraživanja. U tom istraživanju nađeno je i dosta grobnih priloga⁸¹. Istraživanja ove kasnoantičke nekropole su nastavljena od 2001. – 2004. g. U grobu 45 istraženom 2001. g. je nađeno još jedno stakleno

76 RAUNIG 1965., 146 – 149; Branka RAUNIG, Značajan nalaz na lokalitetu Štrbinci kod Đakova, *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* 14/5, 1965., Zagreb, 147 – 148 (dalje: RAUNIG 1965.a)

77 RAUNIG 1965.a, 147 – 148

78 Branka RAUNIG, Dva kasnoantička groba iz okolice Đakova, *Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu* (dalje: VAMZ) 12-13 (1979.-1980.), Zagreb, 151 – 167

79 Aleksandar DURMAN, Štrbinci, Đakovo – gradina sopotske kulture, *AP* 23, 1982., Beograd, 32 – 34

80 Zoran GREGL, Istraživanje kasnoantičke nekropole Štrbinci kod Đakova, *ObHAD* 25/2, 1993., Zagreb, 32 – 34; Zoran GREGL, Kasnoantička nekropola Štrbinci kod Đakova – istraživanja 1993. g., *OA* 18, 1994., Zagreb, 181 – 190

81 MIGOTTI – PERINIĆ 2001., 98 – 101

dvostruko pozlaćeno dno s prikazom⁸².

Jedan od glavnih problema vezanih uz Štrbince je pitanje ubikacije Certise (Certisije). U rimskim izvorima se spominje više imena za isto naselje: *Kertissa*, *Cirtisa*, *Cirtisia*, *Certis* i *Certisia*⁸³. Zahvaljujući epigrafičkom spomeniku ime lokaliteta treba promijeniti u *Certissia* (Certisija). Naselje tog imena tražilo se na više mjesta u ovom kraju: u samom Đakovu, Štrbincima, Budrovcima, Mikanovcima, Vođincima, Andrijevcima i Piškorevcima⁸⁴.

Više autora je sudjelovalo u smještanju ovog antičkog naselja. Katančić je smatrao da ga treba tražiti na mjestu Đakova, dok je Kukuljević naselje pod imenom *Certis* smjestio u Andrijevence a *Cirtisu* u Mikanovce⁸⁵, radeći očitu grešku u kronološkom razdvajanju imena istog naselja. Alačević također prihvaća mišljenje o Andrijevcima⁸⁶, dok Patsch dvoji između Mikanovaca, Andrijevac a Vođinaca⁸⁷. Sam Brunšmid se ne izjašnjava, ali potaknuti njegovim nalazima to čine drugi autori⁸⁸. H. Dekker smješta Certisiju na lokalitet Plugarić⁸⁹ dok je B. Raunig smješta s dužnim oprezom na Štrbince⁹⁰. Ovo mišljenje drugi autori iznose kao potvrđenu činjenicu⁹¹. B. Migotti smatra da je Certisija gotovo sigurno bila na Štrbincima, ali da treba sačuvati određenu dozu sumnje⁹².

Posljednjim istraživanjima i prikupljanjem predmeta prilikom obilaska terena Štrbinci se potvrđuju kao značajan nalaz antičkog lokaliteta. Buduća istraživanja na ovom lokalitetu će to vjerojatno i dalje dokazivati.

---

82 Branka MIGOTTI, *Two gold-sandwich glasses from Štrbinci*, 2002., Zagreb: HAZU – Razred društvenih znanosti; MIGOTTI 2004., 141 – 246

83 PERINIĆ 1998., 79

84 MIGOTTI 1998., 77 – 78

85 Ivan KUKULJEVIĆ, Panonija rimska, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 23, 1881., Zagreb

86 Josip ALAČEVIĆ, La via Romana da Sirmio a Salona, *BASD* 4/2, 1881., Split, 20-23

87 Carl PATSCH, "Certissa", *Real Encyclopädie* (dalje: *RE*), 3/2, 1899., 1987.

88 Milko CEPELIĆ, *Đakovačka groblja*, Đakovo, 1916.

89 DEKKER 1959., 57

90 RAUNIG 1965., 149; RAUNIG 1965.a, 147; RAUNIG 1979. – 80, 166

91 Branka VIKIĆ-BELANČIĆ, Karakter rimske keramike južne Panonije i problematika njene tipologije i kronologije, *Materijali Arheološkog društva Jugoslavije* 8 (1970.), Zenica, 93; Branka VIKIĆ-BELANČIĆ, Antičke svjetiljke u Arheološkom muzeju u Zagrebu (II. dio), *VAMZ* 9, 1975., Zagreb, 69; Vesna ŠARANOVIC-SVETEK, *Antičko staklo u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije*, Novi Sad, 1986., 29; Željko DEMO, Ostrogothic Coinage from Collections in Croatia, Slovenia and Bosna & Herzegovina, *Situla* 32, 1994., Ljubljana, 173; GREGL 1994., 181

92 Branka MIGOTTI, Je li rimska Certisija bila na Štrbincima kod Đakova?, *Zbornik Muzeja Đakovštine*, 2001., Đakovo, 77-96, (dalje: MIGOTTI 2001.a)

35. Trnava – Vinogradi

Ovaj manji lokalitet se nalazi oko 200 m sjeverozapadno od samoga sela Trnava na južnoj padini nadmorske visine oko 160 m. Na lokalitetu se može naći usitnjeni građevinski materijal, keramike i rimski novac⁹³. Položaj je slabije pregledan jer je pod vinogradom kao i okolni brežuljci oko Trnave pa mu je teško utvrditi veličinu.

36. Viškovci – Mišjak

Lokalitet se nalazi otprilike 700 m jugoistočno od sela Viškovci, južno od ceste Viškovci – Forkuševci. Da bi se došlo do lokaliteta potrebno je skrenuti desno kod križa na izlazu iz sela te produžiti oko 500 m poljskim putovima.

Sam položaj se nalazi na jugozapadnoj padini brijega koja se spušta prema kanalu Rit. Nadmorska visina se kreće između 95 – 105 m. Na površini oranica uočavamo veliku količinu građevnog materijala, posebno većih ulomaka cigle. Na ovom lokalitetu su nađeni veliki komadi cigle koji su vjerojatno služili kao pokrovne ploče grobnica⁹⁴. Prema tome na ovom lokalitetu je možda rimsko groblje. Na površini se mogu naći rimski novci. S ovog lokaliteta pruža se dobar pogled na Viškovačku Gradinu koja je značajan prapovijesni i antički lokalitet te na lokalitet Viškovački vinogradi. Ovaj lokalitet je u literaturi naveden pod imenom Kamenjača⁹⁵. Antičke nalaze iz Viškovaca spominje i M. Bulat⁹⁶.

37. Viškovci – Vinogradi

Vinogradi su lokalitet na oko 1,5 km južno od Viškovaca i oko 0,7 km sjevernije od brane i jezera Jošava. Sam položaj se nalazi na ravnom terenu, uz sjeverni rub manje bagremove šume koja se pruža prema jezeru na jugu. Nadmorska visina lokaliteta je oko 110 m. Na udaljenosti od oko 1 km jugoistoku od Vinograda se vidi Viškovačka Gradina. Na sjeveroistoku nalazi se lokalitet Viškovci – Mišjak.

Na oranici se vidi jasna razlika u boji tla između dijela s rimskim nalazima u odnosu na okolno tlo. Ta mjesta su sivo-crne boje za razliku od okolne žuto-smeđe zemlje. Materijal je prilično usitnjen zbog intenzivne obrade tla. Uz rimske cigle i keramiku mogu se pronaći i metalni predmeti i rimski novac.

93 Podatak dobiven od gosp. I. Bračevca

94 Podatak dobiven od seljaka iz Viškovaca i gosp. I. Bračevca

95 DEKKER 1959., 50; MINICHREITER 1978., 40; MINICHREITER 1979., 182

96 BULAT 1974., 6

Viškovački Vinogradi poznati su i kao vučedolsko nalazište⁹⁷. Ovaj lokalitet navodi H. Dekker i K. Minichreiter, koja ga naziva Petljak⁹⁸, što je zapravo naziv terena južnije od Vinograda prema jezeru Jošava. Antičke nalaze s ovog lokaliteta navodi i B. Migotti⁹⁹.

38. Viškovci – Gradina

Gradina se nalazi na oko 2,5 km jugoistočno od Viškovaca te na 1 km udaljenosti od Vinograda. Svojim dobrim položajem gradina dominira iznad okolnog terena. S južne strane teče rječica Jošava a s istočne strane se pruža kanal Rit, koji ispod same gradine utječe u Jošavu, štiteći gradinu s dvije strane. Oko tih vodotokova je prije isušivanja bio izrazito močvaran teren koji je pružao dodatnu zaštitu gradini. Južna strana gradine je obrasla u šumu i šikaru što otežava terenski pregled.

Gradina ima jedan opkop što se vidi u profilu brežuljka, a izdužena je prema jugu (elipsastog oblika). Centralni dio gradine je uočljivo izdignut. Uz prapovijesne nalaze iz brončanog i kasnog željeznog doba na gradini se nalaze i fragmenti rimske cigle i keramike¹⁰⁰. Na gradini također ima i srednjovjekovnog materijala.

3. Zaključna analiza

3.1. Povezanost lokaliteta s vodom

Područje Đakovštine ne obiluje vodom i nema velikih vodotokova. Vodotokovi su veći potoci koji prerastaju u rječice, poput Vuke, Kaznice, Breznice i Jošave. Od ovih tekućica iz antičkih izvora nam je poznata samo Vuka, kao *Hiulca* ili *Ulca*, te močvare uz njezin tok kao *Hiulca palus* ili *Volcae paludes*. Ovo močvare su se nalazile uz tok Vuke, između Đakova, Osijeka i Vinkovaca, antičke Murse i Cibala. Gotski povjesničar Jordanes spominje ovaj močvarni kraj kao *Lacus Mursianus*¹⁰¹.

---

97 DEKKER 1959., 19, 21, 23; MARKOVIĆ 1982., 95 – 96

98 DEKKER 1959., 50; MINICHREITER 1978., 40; MINICHREITER 1979., 182

99 MIGOTTI 1998., 9

100 MINICHREITER 1978., 41; MARKOVIĆ 1982., 97; Zorko MARKOVIĆ, Neka pitanja neolitika, eneolitika i brončanog doba našičkog kraja i Đakovštine, *IzdHAD* 9, 1984., Zagreb, 13 – 29

101 SOPRONI 1980., 61

Uz plodnu zemlju i šume, kao izvor građevinskog materijala i drveta za ogrjev, voda je bila neophodan faktor za uspostavljanje vile rustike ili manjih naselja¹⁰². Zbog toga je i većina lokaliteta u Đakovštini smještena uz izvore ili uz tekućice. Lokalizacije kod Krndije smješteni u močvarnom terenu, što možda govori o melioraciji tog područja u rimsko vrijeme. Na Tabuli Peutingeriani se kao toponim spominje *ad Labores pontis Ulcae* što govori o tome da je preko Vuke prelazila cesta te da su vršeni i melioracijski radovi¹⁰³. Na melioracijske radove također indicira naseljavanje dačkih Kotina na područje oko Vuke za vrijeme Marka Aurelija¹⁰⁴. Ovi podaci upućuju da je Vuka možda bila plovna za manje riječne lađe.

3.2. Povezanost lokaliteta s rimskom cestovnom mrežom

Kroz Đakovštinu su prolazile dvije rimske važne ceste. Jedna je spajala Emonu i Sirmij, a druga Sirmij i Salonu. Antoninov itinerar spominje Cirtisu (Certissu) kao stjecište tih cesta¹⁰⁵. O Certisi ili Certisiji kao raskršću govori i kameni natpis koji spominje Certisiju kao “caput viarum”¹⁰⁶.

Na cesti Emona – Sirmij, 12 milja zapadno od Đakova spominje se Leuconum, koji je vjerojatno bio na mjestu današnje Levanjske Varoši. Još nekoliko lokaliteta u Đakovštini možemo vezati uz ovu cestu. Od istoka prema zapadu se nižu Đurđanci – Jesenjača, Budrovci – Plugarić i Sumbelija, Štrbinci, Mačkovac – Novo Polje, Selci Đakovački – Brstina i sama Levanjska Varoš. Prema Vinkovcima antičke lokalitete imamo još i u Vođincima i Mikanovcima, također na smjeru ove ceste¹⁰⁷. Tragovi ove ceste su se sačuvali na nekoliko mjesta u okolici Štrbinaca¹⁰⁸. Cesta Emona – Sirmium pokušava u okolici Đakova slijediti ocjedite južne padine ruba lesne zaravni. Dalje na zapadu cesta prolazi dolinom potoka Breznice kraj Majara i Levanjske Varoši sijekući pobrđe Dilja te dalje slijedi slične doline prema Požeškoj kotlini.

---

102 Edit B. THOMAS, Villa settlements, u: *ARP*, 1980., 284

103 BOJANOVSKI 1993., 6

104 MÓCSY 1974., 199, 272

105 PERINIĆ 1998., 81 – 82

106 MIGOTTI 1998., 70 – 71

107 MIGOTTI 2001.a, 79

108 BULAT 1974., 5

Kod Certisije se prema Savi i antičkoj Marsoniji odvajala cesta za Salonu preko Servitiuma, Bosanske Gradiške. Ova cesta se gradila u vrijeme cara Klaudija ili careva iz dinastije Flavijevaca (Vespazijan, Tit, Domicijan)¹⁰⁹.

Uz ove glavne ceste na području Đakova i okolice sigurno su postojali i lokalni, vicinalni putovi, koji su spajali razasuta imanja (vile rustike) i manja naselja. Prema nekim naznakama na terenu može se pretpostaviti trasa rimsko vicinalnog puta od Budrovaca (Plugarića) prema lokalitetima oko Viškovaca.

Od glavne ceste se možda kod lokaliteta Novo polje – Mačkovac odvajala lokalna cesta dolinom Kaznice, preko Ivan Dvora, Šarviza kod Satnice i Bijele Vile kod Kućanaca prema lokalitetima oko Drenja, Slatinika i Paljevine.

Od Paljevine prema istoku lokalni put vodi prema Krndiji gdje je prelazio Vuku te je vjerojatno vodio dalje prema Mursi. Naznake za trasu ovog vicinalnog rimskog puta postoje na nekoliko mjesta između Paljevine i Krndije.

Lokalne ceste u Panoniji nisu bile kvalitetno građene, pa su i njihovi tragovi rijetki. Glavni putovi u Panoniji bili su uglavnom građeni od dva sloja kamena, krupnijeg i grubljeg donjeg sloja, te gornjeg sloja od mrvljenog sitnog kamena ili šljunka, poput današnjeg makadama. Klasično rimsko popločenje cesta poligonalnim kamenom bilo je rijetko u Panoniji zbog nedostatka kamene sirovine¹¹⁰. Glavne ceste u Đakovštini također vjerojatno nisu imale kameno popločenje.

3.3. Razvoj naseljenosti u Đakovštini

Dva glavna lokaliteta na đakovačkom području su bez sumnje bili Certisija i Leuconum, koji se i spominju na kamenim spomenicima i u pisanim dokumentima¹¹¹. Sudeći prema svim pokazateljima Certisija se nalazila na Štrbincima¹¹², dok Leuconum s nešto manje sigurnosti možemo smjestiti u Levanjsku Varoš¹¹³.

Oba lokaliteta su se razvila vjerojatno iz vila uz cestu u kojima je stanovništvo počelo pružati ugostiteljske usluge. Iz tih vila prvo su nastale postaje duž ceste (*mutatio* ili *mansio*) oko kojih se razvilo i veće naselje sastavljeno od

109 Ivo BOJANOVSKI, Dolabelin sistem cesta u rimskoj provinciji Dalmaciji, *Djela Akademije nauka i umjetnosti Bosna i Hercegovine*, 47/2, 1974., Sarajevo, 245 – 246; BOJANOVSKI 1993., 63; PERINIĆ 1998., 82 – 83

110 SOPRONI 1980., 207 – 210

111 MARKOVIĆ 1976., 314; PERINIĆ 1998.: 79 – 87

112 MIGOTTI 1998., 73 – 78; MIGOTTI 2001.a, 77 – 96

113 HORVAT 1932.; MARKOVIĆ 1976., 314

više povezanih vila, gdje su se počeli doseljavati i drugi stanovnici¹¹⁴. Ostali lokaliteti u okolini Đakova vjerojatno su bili vile rustike ili seoska naselja domicilnog stanovništva koja nastavljaju život u antici. Na lokalitetu Strizivojna – Šimenica imamo očit primjer kontinuiteta iz latena u antičko razdoblje¹¹⁵.

Početak antike Đakovština dočekuje kao područje većinom pokriveno šumama, koje se polagano krče te se na površinama dobivenim krčenjem stvaraju imanja (vile rustike), pa i manja naselja sastavljena od nekoliko sraslih vila. Prema kraju antike đakovački prostor je vjerojatno postao vrlo dobro organiziran i uređen agrarni kraj, slično području oko Sirmiuma s bogatim vilama rustikama, odakle potječu i neki carevi¹¹⁶. Prodorom barbarskih naroda Panonija je opustila. Gradovi su bili uništeni ili svedeni na mala naselja, a šume su se ponovno proširile. Lokaliteti u zapadnom dijelu Đakovštine na obroncima Dilja su u kasnoj antici možda bili refugiji (sigurna utočišta, pribježišta), jer su svojim položajem bili dosta udaljeni od glavnih komunikacija. Šumovito pobrđe u njihovom zaleđu je nudilo sigurnost i zaklon u nemirnim vremenima barbarskih provala.

Nova krčenja šuma ponovno počinju u srednjem vijeku, posebno od 12. st. nadalje, kada se na ovom području uspostavljaju feudalni odnosi. Jaki feudalci, poput Gorjanskih u Gari (Gorjanima), Trentula u Nevni (Levanjskoj Varoši) i samih đakovačkih biskupa, tada su upravljali ovim krajem. Dolaskom Turaka ponovno dolazi do gospodarskog pada. Nakon odlaska Turaka, kraj je ponovno pust i obrastao u šumu. U 18. i 19. st. ponovno počinju velika krčenja šuma i naseljavanje stanovništva pod biskupijskom organizacijom.

Kratice

AP	Arheološki pregled, Beograd
GSM	Glasnik slavonskih muzeja, Vukovar
HAZU	Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
IzdHAD	Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, Zagreb
JAZU	Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti
OA	Opuscula archaeologica, Arheološki zavod Filozofskog fakuleta Sveučilišta u Zagrebu
ObHAD	Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva, Zagreb

114 THOMAS 1980., 284 – 285

115 PAVLOVIĆ 1982., 105 – 119

116 MÓCSY 1974., 244

VAMZ Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu
VHAD Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva, Zagreb

Bibliografija

- Accede ad Certissiam* 1998. “*Accede ad Certissiam*”: antički i ranokršćanski horizont arheološkog nalazišta Štrbinci kod Đakova, katalog izložbe, ur. B. Migotti, Zagreb: HAZU – Odsjek za arheologiju
- ARP 1980. *The Archaeology of Roman Pannonia*, ur. A. Lengyel i G. T. B. Radan, Budapest: The University press of Kentucky – Akadémiai Kiadó
- ALAČEVIĆ 1881. Josip ALAČEVIĆ, La via Romana da Sirmio a Salona, *BASD* 4/2, Split, 20-23
- BOJANOVSKI 1974. Ivo BOJANOVSKI, Dolabelin sistem cesta u rimskoj provinciji Dalmaciji, *Djela Akademije nauka i umjetnosti Bosna i Hercegovine*, 47/2, Sarajevo
- BOJANOVSKI 1993. Ivo BOJANOVSKI, Neki problemi prometne infrastrukture Brodskog posavlja i Slavonije u antici, u: *Slavonski Brod* 1993., 59 – 70
- BRUNŠMID 1901. Josip BRUNŠMID, Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije, *VHAD*, n. s. 5, 87 – 168
- BULAT 1974. Mirko BULAT, Kroz najstariju povijest Đakova i Đakovštine, *Đakovački vezovi: prigodna revija*, Đakovo, 4 – 6
- CEPELIĆ 1916. Milko CEPELIĆ, *Đakovačka groblja*, Đakovo
- DEKKER 1959. Hedviga DEKKER, *Đakovo i njegova okolica kroz kulturno historijske spomenike*, Đakovo: Muzej Đakovštine
- DEMO 1994. Željko DEMO, Ostrogothic Coinage from Collections in Croatia, Slovenia and Bosna & Hercegovina, *Situla* 32, Ljubljana
- DURMAN 1982. Aleksandar DURMAN, Štrbinci, Đakovo – gradina sopotske kulture, *AP* 23, Beograd, 32 – 34
- FILIPEC 1996. Krešimir FILIPEC, Istraživanje srednjovjekovnog groblja u Đakovu 1995. i 1996. godine, *OA* 20, Zagreb, 189 – 197
- FILIPEC 1998. Krešimir FILIPEC, Istraživanje srednjovjekovnog lokaliteta iza župne crkve u Đakovu, *Đakovački vezovi* 30, Đakovo, 44 – 45
- FILIPEC 2000. Krešimir FILIPEC, Je li Đakovo bilo nastanjeno u antici?, *Đakovački vezovi* 32, Đakovo, 28 – 29

- GARDAŠ 1990. Miro GARDAŠ, Skupni nalaz republikanskih denara pokraj sela Krndija u Đakovštini, *Obol – Glasilo Hrv. numiz. Društva*, 1990., Zagreb, 6 – 9
- GREGL 1993. Zoran GREGL, Istraživanje kasnoantičke nekropole Štrbinci kod Đakova, *ObHAD 25/2*, Zagreb, 32 – 34
- GREGL 1994. Zoran GREGL, Kasnoantička nekropola Štrbinci kod Đakova – istraživanja 1993.g., *OA 18*, Zagreb, 181 – 190
- HORVAT 1932. Rudolf HORVAT, Levanjska Varoš, *Narodna obrana*, br. 28 – 30, *Istočna Slavonija* 1984. *Arheološka istraživanja u istočnoj Slavoniji i Baranji*, ur. B. Čečuk (IzdHAD 9, 1981), Zagreb
- KARAČ 1991. Zlatko KARAČ, Srednjovjekovna utvrda Krndija kod Đakova, *ObHAD 23/2*, Zagreb, 59 – 62
- KUKULJEVIĆ 1881. Ivan KUKULJEVIĆ, Panonija rimska, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 23, Zagreb
- MARKOVIĆ 1976. Mirko MARKOVIĆ, Đakovo i Đakovština, *Zbornik Đakovštine 1 – Posebna izdanja JAZU*, Zagreb: Centar za znanstveni rad Vinkovci, 147 – 349
- MARKOVIĆ 1982. Zorko MARKOVIĆ, Prilozi poznavanju prehistorijskih nalazišta u Đakovštini, *Đakovo i njegova okolica*, Sv. 2, *Zbornik muzeja Đakovštine*, Đakovo: Muzej Đakovštine, 93 – 103
- MARKOVIĆ 1984. Zorko MARKOVIĆ, Neka pitanja neolitika, eneolitika i brončanog doba našičkog kraja i Đakovštine, u: *Istočna Slavonija* 1984., 13 – 29
- MIGOTTI 1998. Branka MIGOTTI, Uvod – Povijest istraživanja Štrbinaca i pitanje ubikacije Certisije, u: *Accede ad Certissiam* 1998., 9 – 11, 73 – 78
- MIGOTTI 2001.a Branka MIGOTTI, Je li rimska Certisija bila na Štrbincima kod Đakova?, *Zbornik Muzeja Đakovštine*, Đakovo, 77-96
- MIGOTTI 2002. Branka MIGOTTI, *Two gold-sandwich glasses from Štrbinci*, Zagreb: HAZU – Razred društvenih znanosti
- MIGOTTI 2004. Branka MIGOTTI, Kasnoantička nekropola na Štrbincima kod Đakova – iskopavanja u 2001., *Arheološki radovi i rasprave* 14, Zagreb: HAZU – Razred za društvene znanosti, 141 – 246
- MIGOTTI – PERINIĆ 2001. Branka MIGOTTI – Ljubica PERINIĆ, Nekropola na Štrbincima kod Đakova u svjetlu kasnoantičkog horizonta Panonije, *Arheološki radovi i rasprave* 13, Zagreb: HAZU – Razred za društvene znanosti, 103 – 204

- MINICHREITER 1978. Kornelija MINICHREITER, Rekognosciranje arheoloških lokaliteta na terenu općine Đakovo, *GSM* 37, Vukovar, 38 – 41
- MINICHREITER 1979. Kornelija MINICHREITER, Arheološko rekognosciranje Slavonije, *AP* 20, Beograd, 180 – 182
- MÓCSY 1974. András MÓCSY, *Pannonia and Upper Moesia: A History of the Middle Danube Provinces of the Roman Empire*, London – Boston
- PATSCH 1899. Carl PATSCH, “Certissa”, *Real Encyclopödie*, 3/2, 1987.
- PAVLOVIĆ 1982. Ivo PAVLOVIĆ, Šimenica – novi arheološki lokalitet, *Đakovo i njegova okolica*, Sv. 2, Zbornik muzeja Đakovštine, Đakovo, 105 – 119
- PERINIĆ 1998. Ljubica PERINIĆ, Izvori o Certisiji, u: *Accede ad Certissiam* 1998. Zagreb: HAZU – Odsjek za arheologiju, 79 – 87
- RAUNIG 1965. Branka RAUNIG, Štrbinci, Đakovo – antičko nalazište, *AP* 7, Beograd, 146 – 149
- RAUNIG 1965.a Branka RAUNIG, Značajan nalaz na lokalitetu Štrbinci kod Đakova, *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* 14/5, Zagreb, 147 – 148
- RAUNIG 1979./80. Branka RAUNIG, Dva kasnoantička groba iz okolice Đakova, *VAMZ* 12-13, Zagreb, 151 – 167
- Slavonski Brod* 1993. Arheološka istraživanja u Slavonskom brodu i Brodskom Posavlju, ur. B. Čečuk (IzdHAD 16, 1991.), Zagreb
- ŠARANOVIĆ-SVETEK 1986. Vesna ŠARANOVIĆ-SVETEK, *Antičko staklo u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije*, Novi Sad
- SOPRONI 1980. Sándor SOPRONI, Geography of Pannonia, u: *ARP* 1980., 57 – 63
- THOMAS 1980. Edit B. THOMAS, Villa settlements, u: *ARP* 1980., 275 – 321
- VIKIĆ-BELANČIĆ 1971. Branka VIKIĆ-BELANČIĆ, Karakter rimske keramike južne Panonije i problematika njene tipologije i kronologije, *Materijali Arheološkog društva Jugoslavije* 8, Zenica, 93 – 115
- VIKIĆ-BELANČIĆ 1975. Branka VIKIĆ-BELANČIĆ, Antičke svjetiljke u Arheološkom muzeju u Zagrebu (II. dio), *VAMZ* 9, Zagreb, 19 – 160

SUPPLEMENT TO THE ANTIQUE TOPOGRAPHY OF ĐAKOVŠTINA

SUMMARY

This well laid article tries to show topographic organisation of all archeologic sites in Đakovština- as well as their characteristics and importance. The author combines the results of site inspections made in 2001 with relevant available texts and references. The introductory part of of the article lists general geographic data and the historical and archeological survey of Đakovština. The second part of the article describes scientific activities of archeological topography and research results, i.e. – description of the Antique sites in Đakovština. The concluding part gives the final analysis of natural stipulation of the sites, their connection to the road-net of the Empire and the process of gradual settling in this area during the Antique period.